

Nederlands studeren op de universiteit: Nieuwsbegrip, maar dan ingewikkelder?

AMBER SMITS

Het blijkt lastig om in de talenles invulling te geven aan examendomein F, 'Oriëntatie op studie en beroep'. Als handreiking voor docenten en om het empirisch onderzoek over dit onderwerp uit te breiden, is een interventie opgezet. Leerlingen uit 4-vwo bereidden in een lessenreeks een pitch voor waarin ze klasgenoten moesten overtuigen om Nederlands te studeren. Vervolgens werd gekeken in hoeverre dit invloed had op hun kennis van en attitude ten opzichte van deze universitaire bachelor en de bijbehorende beroepsmogelijkheden. Uit de resultaten bleek dat de deelnemers na de lessenreeks meer wisten over de studie-inhoud en de beroepsmogelijkheden en dat ook hun attitude positief was veranderd.

'On se persuade mieux pour l'ordinaire par des raisons qu'on a soi-même trouvées que par celles qui sont venues dans l'esprit des autres.' De Franse denker Blaise Pascal zei het al in de zeventiende eeuw: men overtuigt zichzelf meestal beter met redenen die men zelf heeft bedacht dan met redenen die bij anderen zijn opgekomen. Vier eeuwen later staan de talenstudies in Noordwest-Europa onder grote druk. Zo bleek eind 2024 dat er in ons land een aantal universitaire talenopleidingen zou

ophouden te bestaan. Voor scholieren blijkt het moeilijk om de weg naar een talenopleiding te vinden. Op middelbare scholen bestaat er bij de moderne talen wel een verplichting tot Oriëntatie op studie en beroep (examendomein F), maar in de praktijk is het voor docenten lastig om hier invulling aan te geven. Als het voor talendocenten ingewikkeld is om leerlingen te overtuigen van het belang van talenstudies, zouden we het gedachtegoed van Pascal dan niet kunnen inzetten en trachten leerlingen zichzelf te laten doordringen van het belang van deze opleidingen? Uit onderzoek blijkt immers dat jezelf ergens van overtuigen (self-persuasion) beter werkt dan het passief tot je nemen van informatie (Briñol, McCaslin & Petty, 2012). Ik heb daarom onderzocht of als leerlingen een pitch voorbereiden over de studie Nederlands, dit invloed heeft op hun kennis van en attitude ten opzichte van deze universitaire bachelor en de beroepsmogelijkheden die erbij passen.

Schoolvak en studie Nederlands

Het gaat niet goed met het onderwijs en de opleidingen in de moderne talen in

Noordwest-Europa. Dalende aantallen eind-examenkandidaten, minder studenten op de universiteit en een groot lerarentekort zijn enkele van de problemen die de talen kennen. Talenstudies kampen al decennialang met tanende studentenaantallen. Ze hebben een slecht imago (niet nuttig, niet uitdagend, beperkte beroepsmogelijkheden) en er zijn veel vooroordelen over het (be)studeren van taal en cultuur. Zo daalt de belangstelling voor de eigen landstaal (Hoving, 2020), net als het animo voor het Duits en Frans als vreemde taal (The British Academy for the Humanities and Social Sciences, z.d.).

Ook de studie Nederlands heeft last van de dalende studentenaantallen. De Vrije Universiteit maakte in 2019 bekend te stoppen met de bachelor Nederlands (Nagtegaal, 2019) en in 2023 deed het advies van de Nationale Commissie Sectorplannen om toe te werken naar een gezamenlijk bachelorprogramma Nederlands stof opwaaien (Hoger Onderwijs Persbureau, 2023). Het schoolvak Nederlands wordt aangewezen als een van de belangrijkste oorzaken van de terugloop in studentenaantallen. Uit onderzoek van Van Asseldonk en Coppen (2021) bleek dat de meeste leerlingen Nederlands saai, oninteressant, niet leuk en ook niet moeilijk vinden. De problemen zouden daarnaast vooral zitten in dat het vak verplicht is voor alle leerlingen en zich in grote mate richt op basisvaardigheden als lezen, wat het beeld van het vak en het leraarsberoep beïnvloedt (CAOP, CentERdata & MOOZ, 2021). Leerlingen blijken slecht te weten wat de neerlandistiek inhoudt en denken dat die enkel opleidt tot leraar (Andreoli, 2019). Docenten in het voortgezet onderwijs zouden zich daarnaast niet verbonden voelen met de neerlandistiek (Witte, 2018) en sommige decanen raden leerlingen zelfs af om Nederlands te gaan studeren (Van Voss et al., 2019).

Domein F

Het studiekeuzeproces van leerlingen speelt zich voor een belangrijk deel af op de middelbare school. Hoe wordt het kiezen van een talenstudie geïntegreerd in het curriculum in het voortgezet onderwijs? Volgens De Bruijn et al. (2022) kunnen er twee belangrijke zaken aangewezen worden als oorzaak van de verminderde belangstelling voor taal- en cultuurstudies: het onduidelijke carrièreperspectief en een eenzijdig en zelfs foutief beeld van deze opleidingen. Zij pleiten voor een betere invulling van Domein F van het vwo-examenprogramma. Als talendocenten ook ambassadeur zijn voor het vakgebied, kunnen zij leerlingen goed informeren over hun studiekeuze en kan er zowel bij leerlingen als docenten bewustzijn worden gecreëerd over 'het belang van de geesteswetenschappen en inzicht te geven in taal- en cultuurstudies en de bijbehorende beroepsmogelijkheden' (De Bruijn et al., 2022, p. 23). Ook Witte (2017) en Prinsen, Witte en Suhre (2018) wijzen op de geringe invulling van Domein F. Dit ligt niet alleen aan de docenten, ook in schoolboeken wordt het thema systematisch genegeerd. Daarnaast is het zo dat als er dan een invulling aan dit domein wordt gegeven, dit niet voor het eigen vakgebied is (Prinsen, Witte & Suhre, 2018).

Zelfpersuasie

Als het gaat over studiekeuze, is attitude een van de kernbegrippen. Attitude beslaat zowel de overtuiging die iemand heeft dat specifiek gedrag tot specifieke consequenties leidt, als zijn of haar evaluaties van deze consequenties (Ajzen, 1991). Je attitude kan veranderen doordat je je door iets of iemand laat overtuigen, bijvoorbeeld door een advertentie of een politieke speech. Wanneer mensen gemotiveerd worden om zichzelf te overtuigen om

hun eigen attitudes of gedrag te wijzigen, is er sprake van self-persuasion (Aronson, 1999). Het onderliggende mechanisme van self-persuasion is cognitieve dissonantie (Cooper & Fazio, 1984; Festinger, 1957), het beginsel dat je in lijn met je opvattingen wilt handelen.

Je attitude kan veranderen wanneer je jezelf ergens van probeert te overtuigen, maar dit kan ook plaatsvinden doordat je juist een ander ergens van probeert te overtuigen. Uit verschillende onderzoeken blijkt namelijk dat persuasieve communicatie niet alleen de attitude van het publiek, maar ook die van de spreker zelf kan veranderen (Gross, Riemer & Collins, 1973). In lijn hiermee is de premisse in dit onderzoek dat iemands attitude over een bepaald onderwerp wordt beïnvloed als die persoon anderen moet overtuigen. Een van de mogelijke manieren om dit te bewerkstelligen, is door het geven van een pitch.

Pitchen

Er is weinig onderzoek naar mondelinge taalvaardigheid in de Nederlandse onderwijscontext gedaan (Meindersma & Wurth, 2023). Het is dan ook niet verrassend dat er niet of nauwelijks onderzoek is verricht naar de rol van pitches in het klaslokaal. Van Schaik, Knook en Van Silfhout (2021) noemen de pitch als werkvorm voor mondelinge taalvaardigheid. Zij halen pitches aan die gaan over onderwerpen die bij de belevingswereld van leerlingen passen, maar noemen de pitch ook als mogelijkheid voor verdieping in de rijke inhoud van de neerlandistiek. Tigchelaar (2007, p. 11) noemt als voordeel van de pitch de brede inzetbaarheid en bestempelt het als 'een combinatie van enthousiasme, literatuur, spreken en argumenteren'. Naar pitchen op de middelbare school is geen empirisch onderzoek bekend, terwijl onder meer Tigchelaar (2007) en Van Schaik, Knook en Van Silfhout (2021) er dus wel positieve ervaringen mee hebben.

Onderzoeksvraag & hypothese

Kortom: het is hoog tijd dat er empirisch onderzoek wordt verricht naar het kiezen van een universitaire studie Nederlands. De onderzoeksvraag luidt als volgt: 'In hoeverre heeft het laten voorbereiden van een pitch door leerlingen uit 4-vwo over de studie Nederlands invloed op kennis van en attitude over deze universitaire bachelor en de bijbehorende beroepsmogelijkheden?'

Er wordt daarbij ook gekeken naar of het voorbereiden van een pitch betere resultaten oplevert dan een andere conditie die eveneens gericht is op kennis, attitude en beroepsmogelijkheden. Daartoe zijn er twee condities opgesteld: een experimentele conditie waarin leerlingen binnen een hiervoor ontwikkelde lessenreeks een pitch voorbereiden waarin ze klasgenoten overtuigen om Nederlands te studeren, en een conditie waarin leerlingen schriftelijk vragen beantwoorden over de studie Nederlands en de beroepsmogelijkheden die hierbij passen. Gezien het feit dat de doelgroep eerder in het lesprogramma niet of nauwelijks kennis heeft gemaakt met de inhoud van examendomein F, valt te verwachten dat de leerlingen in zowel de controlegroep als de experimentele groep na de lessenreeks meer kennis hebben over de onderwerpen die horen bij Domein F dan daarvoor. De verwachting is echter dat de leerlingen in de experimentele groep een grotere leeropbrengst hebben dan de leerlingen in de controlegroep. De actieve werkvorm van het pitchen zal er waarschijnlijk voor zorgen dat de kennis bij leerlingen in de experimentele groep beter beklijft dan bij de passievere lessenreeks van de controlegroep (schriftelijk vragen beantwoorden over de studie- en beroepsmogelijkheden), omdat actieve werkvormen voor effectievere leeropbrengsten zorgen (Geerts & Van Kralingen, 2020). De slottaak die leerlingen in de experimentele groep

krijgen, bevindt zich op het hoogste niveau van de taxonomie van Bloom (Bloom et al., 1956): het creëren van een nieuw product (in dit geval een pitch). Leerlingen in de controlegroep beantwoorden alleen schriftelijk vragen die voor het grootste gedeelte lagere orde-denkvvaardigheden vragen van de leerlingen, zoals onthouden en begrijpen. Tot creëren komen zij niet. De experimentele conditie heeft dus een complexere opdracht die meer cognitieve vaardigheden van de leerlingen vereist.

In dit licht is het aannemelijk dat er ook een sterker positief effect is op de attitude van de leerlingen in de experimentele groep dan van de leerlingen in de controlegroep. Talenstudies hebben nu eenmaal een slecht imago (De Bruijn et al., 2022), dus het is aannemelijk dat de meeste leerlingen ten opzichte hiervan nog geen positieve attitude hebben. Hierdoor zullen de leerlingen in de experimentele groep meer moeite moeten doen om zichzelf te overtuigen dan wanneer ze al positief over talenstudies zouden denken, wat uiteindelijk tot sterkere effecten kan leiden (Briñol, McCaslin & Petty, 2012).

Uit onderzoek naar zelfpersuasie is daarnaast gebleken dat er sterkere attitudeveranderingen optreden wanneer mensen zelf argumenten verzinnen dan wanneer ze deze alleen lezen (Bertsch et al., 2007). Nu leest de controlegroep niet alleen de argumenten, maar het is interessant om te onderzoeken of

het verschil in hogere en lagere orde-denkvvaardigheden in de twee condities ook een verschil als bij Bertsch et al. (2007) bewerkstelligt.

Methode

Type onderzoek

Gekozen is voor quasi-experimenteel onderzoek met een interventie. Leerlingen werden verdeeld in twee condities (een controlegroep en een experimentele conditie) en vulden een pre- en een post-test in de vorm van een online-enquête in. Tussen die pre- en post-test in volgden de participanten van de twee condities verschillende lessenreeksen. De post-test werd een week na de derde les afgenomen. Het doel van de interventie was om te testen of de kennis en attitude van leerlingen over de studie Nederlands en de bijbehorende beroepsmogelijkheden positiever worden wanneer je leerlingen hierover informatie laat opzoeken en ze er – in het geval van de experimentele groep – ook een pitch over laat voorbereiden. Zie voor het overzicht tabel 1.

Participanten

Uit eerder onderzoek (Smits, 2023) bleek dat bovenbouwleerlingen eerder dan in de vijfde of zesde klas van hun schoolloopbaan informatie wilden ontvangen over talenstudies.

	Les 1	Les 2	Les 3	Les 4
Controlegroep	Pre-test, maken opdrachtenboekje	Maken opdrachtenboekje	Afmaken opdrachtenboekje	Post-test
Experimentele groep	Pre-test, theorie over pitchen	Maken opdrachtenboekje	Werken aan pitch	Post-test

Tabel 1. Schematische weergave lessenreeksen (lesduur van 50 minuten)

Vandaar dat ervoor is gekozen om dit onderzoek in de vierde klas te doen, omdat er dan nog relatief veel winst te behalen valt op het gebied van Domein F. Het onderzoek vond plaats tijdens de lessen Nederlands van een middelbare school in 's-Hertogenbosch. In

totaal hebben 93 participanten afkomstig uit vier vierde klassen vwo het volledige onderzoek doorlopen: 46 uit de controlegroep (twee klassen, 27 meisjes en 19 jongens) en 47 uit de experimentele groep (twee klassen, 30 meisjes en 17 jongens).

Vraag	Type antwoord
Relatie schoolvak en studie 1. Ik denk dat de studie Nederlands heel erg lijkt op het schoolvak Nederlands.	1 = Zeker niet, 9 = Zeker wel
Inzicht in studie-inhoud 2. Wat leer je volgens jou als je Nederlands studeert op de universiteit? Antwoord zo uitgebreid mogelijk, noem minstens drie dingen.	Open vraag
Inzicht in beroepsmogelijkheden 3. Wat denk jij dat je kunt worden nadat je Nederlands hebt gestudeerd op de universiteit? Antwoord zo uitgebreid mogelijk, noem minstens drie dingen.	Open vraag
Zelfinzicht studie-inhoud 4. Ik vind dat ik een goed beeld heb van wat de studie Nederlands op de universiteit inhoudt.	1 = Onwaar, 7 = Waar
Zelfinzicht beroepsmogelijkheden 5. Ik vind dat ik een goed beeld heb van wat je kunt worden met de studie Nederlands.	1 = Onwaar, 7 = Waar
Gedragssintentie 6. Ik overweeg om Nederlands te gaan studeren op de universiteit.	1 = Zeker niet, 7 = Zeker wel
Attitude 7. Als ik Nederlands ga studeren op de universiteit, dan vind ik dat:	1 = Slecht, 7 = Goed 1 = Onplezierig, 7 = Plezierig 1 = Schadelijk, 7 = Voordelig 1 = Vervelend, 7 = Interessant 1 = Onverstandig, 7 = Verstandig
Attitude 8. Als ik Nederlands ga studeren, dan kan ik daarna een baan vinden die mij aanspreekt.	1 = Onwaar, 7 = Waar

Tabel 2. Overzicht enquêtevragen

Material

Voor de pre- en post-test is exact dezelfde enquête gebruikt, voor zowel de controleconditie als voor de experimentele conditie. Zie tabel 2.

De experimentele groep ging op basis van een opdrachtenboekje aan de slag met de pitchopdracht (een pitch voorbereiden van twee minuten waarin je je klasgenoten overtuigt om Nederlands te gaan studeren). De leerlingen leverden de uitgeschreven pitch in via de elektronische leeromgeving.

Ook de controlegroep werkte met een opdrachtenboekje. Het verschil is dat de experimentele groep een verkorte versie had, en dat in hun boekje ook de theorie over de pitch en de uitleg over de pitchopdracht stond. In deze boekjes beantwoordden leerlingen van beide groepen onder meer vragen over de studies Nederlands aan de verschillende universiteiten, lazen ze een interview met een hoogleraar Nederlands en een student en verdiepten ze zich in de ervaringsverhalen van studenten en alumni die op de website talenstudievoorjou.nl te vinden zijn. Omdat in dit onderzoek zelfovertuiging centraal stond, is besloten om de post-test voorafgaand aan de pitch te doen en dus enkel de invloed van het voorbereiden van een pitch (en niet het daadwerkelijke houden ervan) op de zelfovertuiging te meten. Als je de post-test af zou nemen na de mondelinge voordracht van de pitches, bestaat namelijk het risico dat leerlingen (ook) overtuigd raken door de argumenten van anderen en is niet meer te scheiden welk deel van een eventuele positieve attitudeverandering aan zelfovertuiging toe te schrijven is.

Dataverwerking

De gesloten vragen van de pre- en post-test zijn met behulp van SPSS geanalyseerd (mixed ANOVA). De onafhankelijke variabelen zijn de tijd (pre- en post-test) en de conditie (controleconditie en experimentele

conditie). De afhankelijke variabelen zijn de relatie tussen het schoolvak en de studie, zelfinzicht aangaande de studie-inhoud van een bachelor Nederlands, zelfinzicht aangaande de bijbehorende beroepsmogelijkheden, gedragsintentie om Nederlands te gaan studeren, attitude ten opzichte van het studeren van Nederlands en attitude ten opzichte van het vinden van een aansprekende baan na afloop van de studie. De antwoorden op de open vragen (inzicht in studie-inhoud en beroepsmogelijkheden) zijn handmatig gecodeerd. Er is eerst open gecodeerd en daarna axiaal gecodeerd. De kwalitatieve analyse betrof de open vragen.

Resultaten

Kennis studie-inhoud

Voor dit onderdeel is aan de participanten gevraagd wat zij dachten te leren als je Nederlands studeert op de universiteit. Ook moesten ze aangeven in hoeverre ze dachten dat de universitaire bachelor leek op het schoolvak en of ze dachten een goed beeld van de studie-inhoud te hebben. Over het algemeen kan worden gesteld dat zowel bij de controlegroep als de experimentele conditie het beeld van de studie-inhoud is veranderd. Voor de leesbaarheid zijn in onderstaande tabellen 3 en 4 steeds de tien meest genoemde antwoorden weergegeven.

In de pre-test werden literatuur (23,9%), grammatica (11,8%) en poëzie (7,6%) het vaakst genoemd als mogelijke studie-onderwerpen. Zaken als communicatie (13,0%) en cultuur (10,3%) die in de pre-test zelden of niet voorkwamen, hebben in de post-test een plaats in de top drie gekregen (samen met literatuur). Leerlingen hebben dus een beter besef gekregen van het taalbeheersingsaspect van een universitaire studie Nederlands. Onderwerpen als grammatica (5,3%), spelling en poëzie, zijn juist gedaald in de lijst.

Studie-inhoud – Pre-test			
Onderwerp	Controlegroep (N=46)	Experimentele groep (N=47)	Totaal (N=93)
Literatuur	31 (18,3%)	48 (29,6%)	79 (23,9%)
Grammatica	18 (10,7%)	21 (13,0%)	39 (11,8%)
Poëzie	11 (6,5%)	14 (8,6%)	25 (7,6%)
Ontwikkeling van het Nederlands	14 (8,3%)	10 (6,2%)	24 (7,3%)
Geschiedenis (van Nederland)	12 (7,1%)	9 (5,6%)	21 (6,3%)
Literatuurgeschiedenis	8 (4,7%)	9 (5,6%)	17 (5,1%)
Spelling en/of interpunctie	14 (8,3%)	0 (0,0%)	14 (4,2%)
(Nederlandse) taal	7 (4,1%)	6 (3,7%)	13 (3,9%)
Cultuur (van Nederland)	7 (4,1%)	4 (2,5%)	11 (3,3%)
Woordenschat	4 (2,4%)	7 (4,3%)	11 (3,3%)

Tabel 3. Antwoord op de vraag ‘Wat leer je volgens jou als je Nederlands studeert op de universiteit? Antwoord zo uitgebreid mogelijk, noem minstens drie dingen.’

Studie-inhoud – Post-test			
Onderwerp	Controlegroep (N=46)	Experimentele groep (N=47)	Totaal (N=93)
Literatuur	39 (27,1%)	33 (21,0%)	72 (23,9%)
Communicatie	13 (9,0%)	26 (16,6%)	39 (13,0%)
Cultuur	12 (8,3%)	19 (12,1%)	31 (10,3%)
(Nederlandse) taal	8 (5,6%)	15 (9,6%)	23 (7,6%)
Ontwikkeling van het Nederlands	9 (6,3%)	9 (5,7%)	18 (6,0%)
Grammatica	7 (4,9%)	9 (5,7%)	16 (5,3%)
Literatuurgeschiedenis	7 (4,9%)	4 (2,5%)	11 (3,7%)
Argumenteren/debatteren	5 (3,5%)	4 (2,5%)	9 (3,0%)
Taalstructuur	3 (2,1%)	6 (3,8%)	9 (3,0%)
Geschiedenis	5 (3,5%)	3 (1,9%)	8 (2,6%)

Tabel 4. Antwoord op de vraag ‘Wat leer je volgens jou als je Nederlands studeert op de universiteit? Antwoord zo uitgebreid mogelijk, noem minstens drie dingen.’

Relatie schoolvak en studie		
	Pre-test	Post-test
Controleconditie	5,13 (1,75)	3,17 (1,69)
Experimentele conditie	5,15 (1,46)	2,89 (1,26)

Tabel 5. Antwoord op de stelling ‘Ik denk dat de studie Nederlands heel erg lijkt op het schoolvak Nederlands’, waarbij 1 = zeker niet en 9 = zeker wel

Zelfinzicht studie-inhoud		
	Pre-test	Post-test
Controleconditie	2,91 (1,21)	5,28 (1,28)
Experimentele conditie	3,53 (1,40)	5,30 (0,86)

Tabel 6. Antwoord op de stelling ‘Ik vind dat ik een goed beeld heb van wat de studie Nederlands op de universiteit inhoudt’, waarbij 1 = onwaar en 7 = waar

De ‘schoolse’ onderwerpen zijn dus minder prominent aanwezig. Antwoorden uit de pre-test als ‘Nieuwsbegrip, maar dan ingewikkelder’ en ‘Nog een keer middelbare, maar uitgebreider’ op de vraag wat je leert bij de studie Nederlands zijn niet meer aangetroffen in de post-test.

Naast dat aan de participanten is gevraagd om zo veel mogelijk onderwerpen op te schrijven die zij met de studie Nederlands associëren, is hen ook gevraagd in hoeverre zij denken dat de studie Nederlands heel erg lijkt op het schoolvak. De participanten denken in de post-test minder dat dit zo is dan in de pre-test ($F(1, 91) = 111,41, p < 0,001$). Het gaat hier om een significante afname. Er was echter geen significant verschil tussen de controleconditie en de experimentele conditie. Zie tabel 5.

De leerlingen werden ook bevraagd op hun zelfinzicht. In hoeverre vinden zij dat ze een goed beeld hebben van wat de studie Nederlands op de universiteit inhoudt? Uit de resultaten blijkt dat leerlingen in de post-test vinden dat zij hier een beter beeld van heb-

ben dan in de pre-test ($F(1, 91) = 171,36, p < 0,001$). Zie tabel 6.

Kennis beroepsmogelijkheden

Aan de participanten werd gevraagd om minstens drie beroepen te noemen die logischerwijs kunnen aansluiten bij een universitaire bachelor Nederlands. Ook gaven zij aan in hoeverre zij dachten een goed beeld te hebben van deze beroepsmogelijkheden. De tien meest gegeven antwoorden zijn opgenomen in tabellen 7 en 8.

In de pre-test werden docent (33,6%), schrijver (19,0%) en journalist (13,2%) het vaakst genoemd. In de post-test was deze top drie hetzelfde, al waren de percentages over het algemeen lager (respectievelijk 26,3%, 16,0% en 16,0%). Dit komt mede doordat de leerlingen in de post-test wat meer beroepen wisten te noemen (293 gegeven antwoorden ten opzichte van 274). In de post-test zijn de beroepen beter passend (zo werd een beroep als archeoloog genoemd in de pre-test) en

Beroepen – Pre-test			
Beroep	Controlegroep (N=46)	Experimentele groep (N=47)	Totaal (N=93)
Docent Nederlands	45 (31,5%)	47 (35,9%)	92 (33,6%)
Schrijver	24 (16,8%)	28 (21,4%)	52 (19,0%)
Journalist	15 (10,5%)	8 (6,1%)	23 (13,2%)
Dichter	6 (4,2%)	6 (4,6%)	12 (4,4%)
Onderzoeker	6 (4,2%)	5 (3,8%)	11 (4,0%)
Taalkundige	7 (4,9%)	3 (2,3%)	10 (5,7%)
Docent/hoogleraar hoger onderwijs	5 (3,5%)	2 (1,5%)	7 (2,6%)
Taaldeskundige	3 (2,1%)	4 (3,1%)	7 (2,6%)
Historicus	4 (2,8%)	1 (0,8%)	5 (1,8%)
Politicus/debater	3 (2,1%)	2 (1,5%)	5 (1,8%)

Tabel 7. Antwoord op de vraag ‘Wat denk jij dat je kunt worden nadat je Nederlands hebt gestudeerd op de universiteit? Antwoord zo uitgebreid mogelijk, noem minstens drie dingen.’

Beroepen – Post-test			
Beroep	Controlegroep (N=46)	Experimentele groep (N=47)	Totaal (N=93)
Docent Nederlands	38 (26,0%)	39 (26,5%)	77 (26,3%)
Journalist	25 (17,1%)	22 (15,0%)	47 (16,0%)
Schrijver	18 (12,3%)	29 (19,7%)	47 (16,0%)
Redacteur	2 (1,4%)	12 (8,2%)	14 (4,8%)
Communicatiemedewerker	11 (7,5%)	2 (1,4%)	13 (4,4%)
Medewerker uitgeverij	2 (1,4%)	6 (4,1%)	8 (2,7%)
Marketingmedewerker	1 (0,7%)	6 (4,1%)	7 (2,4%)
Reclamemaker	5 (3,4%)	1 (0,7%)	6 (2,0%)
Programmamaker	4 (2,7%)	1 (0,7%)	5 (1,7%)
Docent/hoogleraar hoger onderwijs	3 (2,1%)	1 (0,7%)	4 (1,4%)

Tabel 8. Antwoord op de vraag ‘Wat denk jij dat je kunt worden nadat je Nederlands hebt gestudeerd op de universiteit? Antwoord zo uitgebreid mogelijk, noem minstens drie dingen.’

Zelfinzicht beroepen		
	Pre-test	Post-test
Controleconditie	3,37 (1,27)	5,00 (1,45)
Experimentele conditie	3,34 (1,40)	5,30 (1,04)

Tabel 9. Antwoord op de stelling ‘Ik vind dat ik een goed beeld heb van wat je kunt worden met de studie Nederlands’, waarbij 1 = onwaar en 7 = waar

Gedragsintentie		
	Pre-test	Post-test
Controleconditie	1,52 (0,86)	1,93 (1,12)
Experimentele conditie	1,74 (1,15)	2,36 (1,39)

Tabel 10. Antwoord op de stelling ‘Ik overweeg om Nederlands te gaan studeren op de universiteit’, waarbij 1 = zeker niet en 7 = zeker wel

is de lijst met opties ook wezenlijk anders. Beroepen als redacteur, marketing- en communicatiemedewerker, medewerker uitgeverij en programmamaker zijn voorbeelden van beroepen die niet voorkwamen in de top tien meest genoemde beroepen van de pre-test, maar wel in de post-test die plekken kregen. Als het gaat om het zelfinzicht ten aanzien van de beroepsmogelijkheden, dan is het opnieuw zo dat er een significante toename is van het zelfinzicht bij leerlingen in de post-test ten opzichte van de pre-test. Leerlingen vinden dat ze een beter beeld hebben van wat ze kunnen worden met de studie Nederlands ($F(1, 91) = 147,50, p < 0,001$). Er was echter geen significant verschil tussen de controleconditie en de experimentele conditie. Zie tabel 9.

Attitude

Aan de participanten is gevraagd in hoeverre zij overwegen om Nederlands te gaan studeren op de universiteit. Na de lessenreeks overwegen zij dit significant meer dan bij de pre-test ($F(1, 91) = 32,88, p < 0,001$). Er was geen interactie van Gedragsintentie en

Conditie ($p > 0,05$), wat inhoudt dat de experimentele groep dit niet vaker overwoog dan de controlegroep en dat de interventie op dit vlak dus niet beter heeft gewerkt voor de experimentele groep dan voor de controlegroep. Zie tabel 10.

Ook is aan hen gevraagd in hoeverre zij ervan overtuigd zijn na afronding van de studie Nederlands een baan te kunnen vinden die hen aanspreekt. Wederom was er een significant verschil tussen de pre- en de post-test ($F(1, 91) = 34,61, p < 0,001$). Ook in dit geval was er geen significant verschil tussen de controleconditie en de experimentele conditie. Zie tabel 11.

Opnieuw blijkt er een significant verschil tussen de pre- en post-test te zijn als het gaat over de houding van de participanten ten opzichte van de universitaire studie Nederlands ($F(1, 91) = 13,06, p < 0,001$). Leerlingen geven in de post-test aan de studie Nederlands een betere, plezierigere, voordeligere, interessantere en verstandigere keuze te vinden dan bij de pre-test. Er was echter geen significant verschil tussen de controleconditie en de experimentele conditie. Zie tabel 12.

Attitude beroep		
	Pre-test	Post-test
Controleconditie	2,35 (1,39)	3,04 (1,51)
Experimentele conditie	2,28 (1,31)	3,28 (1,53)

Tabel 11. Antwoord op de stelling 'Als ik Nederlands ga studeren, dan kan ik daarna een baan vinden die mij aanspreekt', waarbij 1 = onwaar en 7 = waar

Attitude		
	Pre-test	Post-test
Controleconditie	3,43 (1,08)	3,65 (1,05)
Experimentele conditie	3,57 (1,00)	3,89 (1,06)

Tabel 12. Meting van het construct attitude (zie tabel 2 voor het gehele construct)

Analyse leerlingmateriaal
 Alle leerlingen hebben voor de opdrachten in het boekje een interview gelezen waarin hoogleraar Marc van Oostendorp samen met een student van de opleiding Nederlands vertelt over de studie. De leerlingen moesten drie dingen aangeven uit dit interview die zij verrassend en/of interessant vonden, en dit ook toelichten (zie tabel 13).

Leerlingen zijn het meest verrast en/of geïntrigeerd door het verschil met het schoolvak, de onderwerpen die aan bod komen tijdens de studie, de vele beroepsmogelijkheden en de inferieure rol van grammatica. Een leerling gaf bijvoorbeeld het volgende aan: 'Dat je niet veel grammatica leert, was verrassend. Ik vernam altijd dat als je een studie deed over een taal, je alle grammatica uit je hoofd moest leren.' In de pre-test kwam het beroep van docent overtuigend naar voren, maar leerlingen wisten nog niet goed wat de andere opties waren. Ze lijken zich hier na het lezen van het interview bewuster van te zijn. Aldus een leerling: 'Je kan veel meer met een studie Nederlands

worden dan alleen docent. Dat verbaasde me op zich.' Ook over de baankans zijn leerlingen positief: 'De baankans na de studie Nederlands lijkt erg goed te zijn. Dat vind ik natuurlijk een groot pluspunt.'

Interessant was ook dat leerlingen uit de experimentele conditie de vooroordelen die ze zelf hadden over de studie, in de pitch inzetten om hun klasgenoten van het tegendeel te overtuigen. Leerlingen leggen soms ook de vinger op de zere plek: 'Steeds minder studiekeizers kiezen voor de studie Nederlands. Waarom? Heel simpel, omdat ze niet goed geïnformeerd worden over de studie Nederlands. Ze weten niet wat de studie inhoudt en ze denken dat het hetzelfde is als het vak Nederlands dat je op de middelbare krijgen [sic]'.

Dat het leerlingen uit de experimentele groep is gelukt aan de opdracht te voldoen om de studie Nederlands aan te prijzen voor klasgenoten, blijkt uit de pitches: 'Dus wil je nou eens de superheld zijn die iets voor het land doet, kies dan voor de studie Nederlandse taal en literatuur.'

Verrassende aspecten interview			
Verrassend/interessant aspect	Controlegroep	Experimentele groep	Totaal
Verskil met het schoolvak	27 (16,2%)	35 (18,8%)	62 (17,6%)
Onderwerpen	24 (14,4%)	23 (12,4%)	47 (13,3%)
Veel beroepsmogelijkheden naast docent	22 (13,2%)	23 (12,4%)	45 (12,7%)
Geen/weinig grammatica	24 (14,4%)	20 (10,8%)	44 (12,5%)
Niet veel (saaie) boeken hoeven te lezen	17 (10,2%)	17 (9,1%)	34 (9,6%)
Type mens	10 (6,0%)	16 (8,6%)	26 (7,4%)
Goede baankans	8 (4,8%)	15 (8,1%)	23 (6,5%)
Niet van lezen hoeven te houden	7 (4,2%)	15 (8,1%)	22 (6,2%)
Aantal vacatures	6 (3,6%)	3 (1,6%)	9 (2,5%)
Breedte van de opleiding	2 (1,2%)	4 (2,2%)	6 (1,7%)
Meer dan 'traditionele' onderwerpen als spelling en grammatica	4 (2,4%)	0 (0,0%)	4 (1,1%)
Totaal	167	186	353

Tabel 13. Antwoord op de vraag 'Noteer drie dingen die je interessant of verrassend vond aan dit interview.'

Conclusie

Van tevoren werd verwacht dat zowel de leerlingen uit de controlegroep als uit de experimentele groep na afloop van de interventie meer kennis zouden hebben over de universitaire bachelor Nederlands en dat hun attitude over de studie ook positiever zou worden. Wel werd hierbij een groter effect verwacht voor de experimentele groep dan voor de controlegroep. Uit de resultaten van de pre- en post-test bleek inderdaad dat leerlingen meer kennis hadden van en een positievere attitude hadden ten opzichte van de universitaire bachelor Nederlands tijdens de post-test dan tijdens de pre-test, maar het verwachte verschil tussen de controleconditie en experimentele conditie is niet waargemaakt. De premisse die in dit onderzoek werd geformuleerd op basis van de bestudeerde literatuur, is dat

je attitude over een bepaald onderwerp beïnvloed wordt wanneer je hier anderen van moet overtuigen. Dit is deels waar: de leerlingen uit de experimentele groep hebben daadwerkelijk een positievere attitude ontwikkeld door het opzoeken van de informatie over de studie en beroepsmogelijkheden en het voorbereiden van de pitch. Hetzelfde gold echter voor de controlegroep. Er is dus nog geen bewijs gevonden dat in lijn is met de onderzoeken van onder meer Briñol, McCaslin & Petty (2012) en Bertsch et al. (2007) die stellen dat het zelf bedenken van argumenten beter werkt dan het passiever tot je nemen van informatie.

Implicatie onderwijspraktijk

Dit onderzoek laat zien dat je met een simpele ingreep van twee à drie lessen een waar verschil kunt maken in hoe leerlingen denken over de universitaire bachelor Nederlands

en de bijbehorende beroepsmogelijkheden. Leerlingen verdiepen zich volledig in de studie Nederlands, wat anders voor bijna geen enkele leerling het geval was geweest. Daarmee is niet het lerarentekort of het algehele tekort aan neerlandici opgelost, maar dit is wel een mooie stap om recht te doen aan een verplicht onderdeel uit het examenprogramma. De lessenreeks vraagt niet veel voorbereiding en afgezien van het voorbereiden van de pitches (ervan uitgaande dat leerlingen ze daadwerkelijk gaan voordragen) hoeven de leerlingen ook niets thuis te doen. De docent hoeft – op het uitleggen van de opdracht en een korte uitleg over de pitch na – zelf weinig op de voorgrond te treden en stuurt de leerlingen vooral de juiste kant op. Door de gekozen afsluiting van deze interventie (pitches met peer-feedback) hoeft de docent ook niet achteraf nog werk te beoordelen. De lessenreeks is dus tamelijk kort, effectief én vult een lacune op.

Discussie

Zoals eerder genoemd in de conclusie, zijn de resultaten goed. Het gewenste effect was daar, leerlingen gingen vooruit in de post-test ten opzichte van de pre-test. Uit de antwoorden op de open vragen bleek dat leerlingen echt verrast waren door zowel de inhoud van de studie Nederlands als de bijbehorende beroepsmogelijkheden.

Vervolgonderzoek op grotere schaal is wenselijk. Een vergroting van de power zou ervoor kunnen zorgen dat de verschillen tussen beide condities die nu niet zichtbaar zijn, wel zichtbaar worden. Voor de representativiteit moet de landelijke spreiding van de participanten dan ook omhoog. Wat voor vervolgonderzoek op onder andere het taalbeheersingsvlak waardevol zou zijn, is om te kijken of het daadwerkelijk houden van de pitch voor de leerlingen het effect versterkt. Aangezien de moderne vreemde talen ook

kampen met een gebrekkige invulling van het huidige Domein F, zou het de moeite waard zijn om eenzelfde onderzoek ook daar te doen en te kijken of de effecten vergelijkbaar zijn.

Naast bovenstaande suggesties voor vervolgonderzoek, is er sowieso behoefte aan meer empirisch onderzoek naar zowel mondelinge taalvaardigheid binnen het schoolvak Nederlands als naar het Domein F. Beide onderzoeksgebieden zijn onvoldoende gerepresenteerd in het huidige onderzoeksveld, maar zijn in de maatschappij van vandaag de dag harder nodig dan ooit. Dit onderzoek heeft beoogd een begin te maken met het opvullen van deze leemte.

LITERATUUR

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211.
- Andreoli, T. (2019, 6 november). Het schoolvak Nederlands moet opnieuw worden uitgevonden. ScienceGuide. Geraadpleegd op 31 maart 2023, van <https://www.scienceguide.nl/2019/06/het-schoolvak-nederlands-moet-opnieuw-words-uitgevonden/>
- Asseldonk, A. van, & Coppen, P. (2021). Hoe leuk is saai? Bovenbouwleerlingen havo/vwo over het schoolvak Nederlands. *Levende Talen Tijdschrift*, 22(1), 25–34.
- Bertsch, S., Pesta, B. J., Wiscott, R., & McDaniel, M. A. (2007). The generation effect: A meta-analytic review. *Memory & Cognition*, 35, 201–210.
- Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals*. McKay.
- Briñol, P., McCaslin, M. J., & Petty, R. E. (2012). Self-generated persuasion: Effects of the target and direction of arguments. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102(5), 925–940. <https://doi.org/10.1037/a0027231>
- Bruijn, T. de, Groenen-Ruis, M., Krijnen, F., Meessen, V., & Schreuder, S. (2022).

- Oriëntatie op studie en beroep: Het vergeten examendomein. *Levende Talen Magazine*, 109(1), 20–24.
- CAOP, MOOZ & CentERdata. (2021). Tekortvakken VO in beeld. Onderzoek naar vakspecifieke knelpunten en maatregelen voor de tekortvakken in het voortgezet onderwijs. Geraadpleegd op <https://www.voion.nl/media/3923/tekortvakken-vo-in-beeld.pdf>
- Cooper, J., & Fazio, R. H. (1984). A new look at dissonance theory. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology*, (Vol. 17, pp. 229–266). Academic Press.
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford University Press.
- Geerts, W., & Kralingen, R. van (2020). *Handboek voor leraren*. Coutinho.
- Gross, A. E., Riemer, B. S., & Collins, B. E. (1973). Audience reaction as a determinant of the speaker's self-persuasion. *Journal of Experimental Social Psychology*, 9(3), 246–256.
- Hoger Onderwijs Persbureau. (2023, 12 april). Toch geen landelijke bachelor Nederlands. DUB. Geraadpleegd op 12 november 2023, van <https://dub.uu.nl/nl/nieuws/toch-geen-landelijke-bachelor-nederlands>
- Hoving, W. (2020, 17 januari). Studie Nederlands kampt vooral met een imagoprobleem. Friesch Dagblad. Geraadpleegd op 30 november 2023, van <https://frieschdagblad.nl/regio/Studie-Nederlands-kampt-vooral-met-een-imagoprobleem-26806510.html>
- Meindersma, Y. & Wurth, A. (2023). Mondelinge taalvaardigheid. Een motiveerend en betekenisvol vakdomein. In J. Dera, J. Gubbels, J. van der Loo & J. van Rijt (Eds.), *Vaardig met vakinhoud. Handboek vakdidactiek Nederlands* (pp. 117–133). Coutinho.
- Nagtegaal, B. (2019, 23 februari). VU stopt na honderd jaar met de bachelorstudie Nederlands. NRC. Geraadpleegd op 29 juli 2025, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/02/23/vu-stopt-na-honderd-jaar-met-de-bachelorstudie-nederlands-23655178>
- Prinsen, S., Witte, T., & Suhre, C. (2018).

- Imago en inhoud van het schoolvak Nederlands. *Levende Talen Tijdschrift*, 19(3), 26–35.
- Schaik, N. van, Knook, M., & Silfhout, G. van (2021). Mondelinge taalvaardigheid: Van ondergeschoven kindje naar motiverend onderdeel van het curriculum. *Levende Talen Magazine*, 108(1), 12–17.
- Smits, A. (2023). Hoe vwo-leerlingen denken over Frans als studie of voor hun beroep. *Levende Talen Magazine*, 110(1), 12–16.
- The British Academy for the Humanities and Social Sciences. (z.d.). *The landscape for humanities and social sciences in higher education: the current picture*.
- Tigchelaar, T. (2007). De pitch. *Levende Talen Magazine*, 94(5), 11–13.
- Voss, L. van, Stronks, E., Helmers, H., Jensen, L., Sanders, T., Bax, S., Van Dijk, Y., Van Duijn, M., Hendriks, P., Van Oostendorp, M., & Spaapen, J. (2019). Nederlands verdient meer: hoe de aantrekkelijkheid van de studie te vergroten. Geraadpleegd op https://pure.knaw.nl/ws/portalfiles/portal/12366778/20191030_Advies_KNAW_Neerlandistiek_1.pdf
- Witte, T. (2017). Enkele zorgwekkende ontwikkelingen aangaande het schoolvak Nederlands. Neerlandistiek.nl. Geraadpleegd op 4 mei 2024, van <http://www.neerlandistiek.nl/2017/06/enkele-zorgwekkende-ontwikkelingen-aangaande-het-schoolvak-nederlands/>
- Witte, T. (2018, 4 oktober). Het schoolvak Nederlands moet op de schop. Didactief. Geraadpleegd op 28 februari 2025, van <https://didactiefonline.nl/artikelen/het-schoolvak-nederlands-moet-op-de-schop>

AMBER SMITS studeerde Nederlandse Taal en Cultuur en Franse Taal en Cultuur aan de Radboud Universiteit Nijmegen, gevolgd door de educatieve master Nederlands. Na vier jaar ervaring als docent Nederlands en Frans is ze momenteel werkzaam als Blue Book Trainee bij de Europese Commissie, binnen het Directoraat-Generaal Tolken. E-mail: ambersmits2000@hotmail.com